

Schrijf het woord volledig en zet de betekenis erachter.

a...ueel	–	...
i...gaal	–	...
a...epteren	–	...
arti...l...en	–	...
gea...orbeerd	–	...
anti...r	–	...

naam : Wouter
vak : Nederlands
klas : B7b
versie : rechts

cijfer : 4

1	1.	actueel	–	voor vandaag
1	2.	ilegale	–	tegen de wet
1	3.	accepteren	–	goedkeuren
1	4.	articuleren	–	duidelijk platen
	5.	geabsorbeerd	–	opgenomen
1 1	6.	anticuur	–	medicijn

Moedelijke woorden beter leren!

Kader 1 SO 'Verrijk je taalschat'

in samengestelde zinnen niet te lang uit. Leerlingen schrijven immers niet alleen enkelvoudige zinnen.

- Stimuleer dat leerlingen hun werk corrigeren en geef ze daar ook de tijd voor. Propageer bij getypt werk de spellingcorrector op de computer en bij zeer ernstige spellingproblemen eventueel software met woordvoorspelling of spraakherkenning.
- Vermijd niet alleen oefeningen en toetsen waarin onjuiste spellingen moeten worden opgespoord, maar pas ook op met invuloefeningen. Een incompleet woord is voor dyslectische leerlingen soms moeilijk herkennen, zoals in kader 1 te zien is bij het woord antiquair.
- Wijs leerlingen erop dat het overhoorprogramma Wrts ook goed te gebruiken is om de Nederlandse spelling te oefenen.
- Besteed zeker ook aandacht aan interpunctie. Veel dyslectische leerlingen hebben problemen met het traceren van het begin en einde van (bij)zinnen.
- Voer eens een discussie met de leerlingen over het relatieve belang van spelling.

Voer eens een discussie met de leerlingen over het relatieve belang van spelling

- Vermijd opmerkingen als: 'Dit moest je leren, dus je kon het weten.'

Spelling is uiteraard geen doel op zich. Het draait uiteindelijk om het goed kunnen schrijven van diverse tekstsoorten, en dat kunnen dyslectische leerlingen, ondanks hun spellingproblemen, net zo goed leren als anderen. Reduceer het schrijfvaardigheidsonderwijs daarom niet tot spellingoefeningen, maar laat leerlingen zo veel mogelijk ervaring opdoen met schrijven, liefst meer dan nu vaak gebruikelijk is.

Grammatica

Wie dyslectische leerlingen begeleidt in de onderbouw van het vo, wordt getroffen door de enorme hoeveelheid vragen die zij telkens weer stellen over grammaticaonderdelen bij de vreemde talen. Veel dyslectici hebben problemen met het toepassen van grammaticaregels, althans in de oefeningen die zij moeten maken. Heel vaak ligt daar een gebrek aan kennis aan ten grondslag van de gebruiksmogelijkheden van woordsoorten. Een voorbeeld.

Al vrij snel in de brugklas haalt Wim onvoldoendes voor de grammaticaonderdelen bij Engels. Hij weet bijvoorbeeld niet wanneer hij *they*, *them* of *their* moet invullen en ook het al dan niet toevoegen van de *-s* aan het werkwoord stelt hem voor problemen. Zo vult hij in:

This mean we're going to land.

Joel work on the New York subway.

omdat hij denkt dat de *-s* alleen bij *he*, *she* en *it* toegevoegd moet worden. Wie denkt dat Wim steun zou kunnen hebben aan de grammatica bij Nederlands, komt bedrogen uit. In Wims methode, *Op nieuw niveau*, komen de voornaamwoorden namelijk pas in de tweede klas aan bod, en dat is wel erg het paard achter de wagen spannen.

Dit voorbeeld staat helaas niet op zichzelf. En waarschijnlijk gaat het om een probleem waar ook niet-dyslectische leerlingen mee te maken hebben. Het kan daarom zeer zinvol zijn de leerstofkeuze en de volgorde van aanbieden van de grammatica bij Nederlands af te stemmen op de onderdelen die in de leergangen van de vreemde talen aan bod komen. Wat kan handig zijn?

- Geef in de brugklas prioriteit aan de woordsoorten. Behandel naast de in de methoden gebruikelijke

woordsoorten in ieder geval ook het persoonlijk, bezittelijk en aanwijzend voornaamwoord.

- Laat woorden niet alleen als een kunstje benoemen, maar laat leerlingen ook ontdekken wat bijvoorbeeld het verschil is tussen de 1e en 2e persoon tegenover de 3e persoon en waarom wij in taal behoefte hebben aan verschillende woordsoorten.
- Beperk je wat de zinsdelen betreft in de brugklas aanvankelijk tot de persoonsvorm, het werkwoordelijk gezegde en het onderwerp. Verspil geen tijd aan het verdelen van de hele zin in zinsdelen. Deze verdeling komt vanzelf als meerdere zinsdelen benoemd moeten worden.
- Breid het aantal zinsdelen afhankelijk van het schooltype vanaf de tweede helft brugklas zonodig uit. Laat leerlingen altijd in een vaste volgorde werken. Vermijd daarom oefeningen waarin alleen onderstreepte zinsdelen benoemd moeten worden.
- Vraag jezelf in ieder geval af of alles wat in de methode aan bod komt ook echt nodig is. Is het nu werkelijk zo zinvol om het voorzetselvoorwerp van een bijwoordelijke bepaling te kunnen onderscheiden, bijzinnen als zinsdelen te ontleden, of *men* te kunnen benoemen als onbepaald voornaamwoord? Is het niet beter het essentiële echt te begrijpen, dan veel maar half?

Tot slot

In het voortgezet onderwijs vormen de vreemde talen de grootste struikelblokken voor dyslectische leerlingen. Dat komt vooral doordat in het vreemdetalenonderwijs geen of nauwelijks aandacht is voor de technische aspecten van lezen en spellen. Ook de leesonderdelen bij de zaakvakken en wiskunde kunnen dyslectische leerlingen voor problemen stellen. Voor deze leerlingen is het vak Nederlands daarom enorm belangrijk. Dit is immers het vak waar zij, ondanks hun handicap, hun schriftelijke taalvaardigheid kunnen vergroten en hulpmiddelen aangereikt krijgen die hun functioneren bij andere vakken kunnen bevorderen. Doordat bij Nederlands veel verschillende onderdelen aan bod komen, is het daarbij vooral ook een vak waar zij kunnen leren plezier te beleven aan spreken, luisteren, lezen en schrijven en waar zij kunnen ontdekken dat (kennis over) taal interessant en nuttig kan zijn. ■

LITERATUUR

Hacquebord, H. (2006). Woordkennis als onderdeel van taaldiagnostisch onderzoek. *Levende Talen Tijdschrift*, 1(7), 15-22.
Kleijn, P. de, & Nieuwborg, E. (2001). *Basiswoordenboek Nederlands*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
Vernooy, K. (2007). Hoe leren leerlingen het beste? Evidence based principes en het voortgezet onderwijs. *Remediaal*, 3|4(7), 47-52.

DE PITCH

Een korte spreekbeurt met een sterk argumentatief karakter

'Ik heet Donovan, ik ben jong, dynamisch en talentvol en ik heb een film in mijn hoofd die het succes van de Titanic zal doen verbleken.' Dit was de zin waarmee een van mijn leerlingen zijn pitch begon. Hij had zich fraai uitgedost en zijn lichaamstaal straalde een enorm enthousiasme uit. Een sterke opening, die meteen de aandacht van de hele klas trok, temeer daar deze leerling over het algemeen totaal niet geïnteresseerd is in hetgeen zich in het klaslokaal afspeelt. En dat is precies de kracht van de pitch: het overgrote deel van de leerlingen vindt het een leuke opdracht en ervaart het niet als een saaie spreekbeurt. De pitch heeft nog meer sterke punten: het is een combinatie van enthousiasme, literatuur, spreken en argumenteren. Bovendien kan de pitch niet alleen bij Nederlands, maar ook bij de moderne vreemde talen uitstekend worden ingezet.

Thea Tigchelaar

Pitch is oorspronkelijk een Hollywoodterm voor het beschrijven van een film in 24 woorden; meestal gaat het over een film die nog gemaakt moet worden. Geleidelijk aan heeft het woord 'pitch' in de filmwereld een iets andere betekenis gekregen. Mensen die graag een film willen maken en op zoek zijn naar het benodigde geld, worden soms in de gelegenheid gesteld om te pitchen. Voor een publiek van geldschieters – allerlei mensen uit de (internationale) filmwereld – gaan regisseurs en

producenten hun ideeën zo enthousiast mogelijk naar voren brengen en proberen op die manier geld los te krijgen.

Deze opdracht wordt nu aan de leerlingen voorgelegd. Voor het leesdossier hebben zij reeds een aantal boeken gelezen. Elke leerling kiest uit zijn eigen dossier het boek dat hij/zij graag zou willen verfilmen en gaat proberen zo veel mogelijk geld los te krijgen. Daartoe houdt hij een pitch van twee minuten waarin hij vertelt hoe de film gaat heten, wat voor soort film het wordt, wie de hoofdpersonen zijn, welke problemen in de film aan de orde komen en hoe die opgelost worden. De leerling kan er nog van alles bij bedenken, bijvoorbeeld wie de hoofdrollen gaan vertolken, waarom het boek zo geschikt is om te verfilmen, hoe hij er iets bijzonders van zal maken en waarom er zo veel publiek op af zal komen. Deze vrijheid wordt door veel leerlingen benut en er worden allerlei originele argumenten aangevoerd.

Literatuur, spreken en argumenteren

In de pitch komen literatuur, spreken en argumenteren samen. Om te beginnen duikt de leerling een keer extra in zijn leesdossier. Hij ervaart dat hij dat boekwerk niet voor niets gemaakt heeft; hij kan het voor meer doeleinden gebruiken dan alleen voor de voorbereiding van zijn mondeling. Sommige leerlingen weten meteen welk boek ze zullen kiezen en kunnen zich beperken tot het bestuderen van dat ene boek, andere bekijken meerdere boeken alvorens een keuze te maken. Op de tweede plaats is spontaan spreken een must: van buiten geleerd of voorgelezen komt de pitch absoluut niet uit de verf. Doordat de pitch maar kort duurt, is het voor leerlingen best te doen om met een zeer beperkt spiekbriefje (of zelfs zonder) te werken. Dat enthousiasme geld oplevert, is maar al te snel duidelijk. Omdat een leerling zo weinig tijd heeft, is er geen gelegenheid af te dwalen of te verzanden in details. Dat stimuleert om gebruik te maken van een duidelijke, betogende structuur: stelling – argumenten – tegenargument – weerlegging – conclusie.

De stelling is meestal dat hij een film wil maken en geld nodig heeft. Wat de argumenten betreft, heeft de leerling een grote vrijheid. Uiteraard moet de inhoud van het boek eraan te pas komen, maar ook de rolbezetting en uitvoering van de film bieden volop mogelijkheden. Hoofdrollen voor Chantal Janzen en Leonardo diCaprio willen geldschietters nog wel eens over de streep trekken.

Spontaan spreken is een must: van buiten geleerd of voorgelezen komt de pitch absoluut niet uit de verf

Foto: Anda van Riet

En wat te denken van een leerling die *Kaas* van Willem Elsschot wilde verfilmen als *Cheese* en dit wilde actualiseren door er een internetbedrijf van te maken? In mijn klas bleek dit argument de geldschietters zeer aan te spreken. Een tegenargument kan zijn dat er al een film van het boek bestaat. Dat is dan te weerleggen door te vertellen op welke punten de nieuwe film de vorige zal overtreffen. De conclusie is natuurlijk dat de geldschietters er zeer verstandig aan doen om te investeren in juist deze film omdat die niet alleen veel winst maar ook uitermate veel roem en Gouden Kalveren zal opleveren.

De uitvoering

De pitch is een concurrentiestrijd. Wie het hoogste bedrag ophaalt, is de winnaar. De uitvoering kan op verschillende manieren vorm gegeven worden. Wij hebben ervoor gekozen om te spelen in rondes van vijf sprekers. Vijf klasgenoten zitten in de jury. Een ronde neemt 15 tot 20 minuten in beslag. Elk jurylid krijgt een bundeltje bankbiljetten. Wij hebben daarvoor eurobiljetten omgewerkt naar biljetten van 100.000, 200.000,

300.000, 400.000 en 500.000 euro. Elk biljet is verfraaid met een beeltenis van een docent Nederlands, hetgeen ieder jaar weer voor de nodige hilariteit zorgt. Nadat de vijf sprekers aan het woord geweest zijn, geeft elk jurylid elke spreker één biljet. Elke spreker ontvangt dus vijf biljetten; zo kan het niet voorkomen dat iemand die niet goed ligt in de groep, met lege handen staat.

Nog een enthousiasmerend element van de pitch is de indeling van het klaslokaal tijdens de uitvoering. Ik bouw mijn klas dan om tot een theater. Vooraan in het midden een spreekgestoelte met daaromheen in een halve cirkel vijf jurytafels. Halverwege de klas aan de zijkant staan een tafel en stoel voor mezelf als regisseur. De rest van de tafels wordt aan de kant geschoven en de stoelen staan in rijen opgesteld voor het publiek (de rest van de klas). De sprekers van de betreffende ronde zitten op de voorste rij en komen om beurten naar voren. Na afloop van iedere ronde lopen de sprekers langs de jury om het verdiende geld op te halen. Ze tellen dat bij elkaar en leveren het in bij de docent die het totaalbedrag controleert en noteert op het beoordelingsformulier. Wie het hoogste bedrag ophaalt, krijgt een bonus op zijn cijfer. Ook dit is een element dat leerlingen aanspreekt. Ze zitten niet voor niets in de jury, maar hun inbreng wordt serieus genomen.

Tijdsinvestering

Zowel voor de leerling als voor de docent is de pitch niet erg tijdrovend, maar een degelijke voorbereiding is voor beiden onontbeerlijk. Als de leerling deze opdracht krijgt in de periode dat hij zijn mondeling moet voorbereiden, snijdt het mes aan twee kanten, want hij moet zich toch al in zijn boeken verdiepen. De informatie voor argumenten die hij niet uit zijn leesdossier haalt, is meestal snel beschikbaar: hij weet zelf al veel en/of haalt nog een en ander van internet.

De docent moet natuurlijk zorgen voor een goede instructie (te downloaden bij de vakcommunity Nederlands: <http://digischool.kennisnet.nl/community_ne>) en er zal een keer een set geld gemaakt moeten worden. Een jaarlijks terugkerend fenomeen is de groepsindeling die zorgvuldig gemaakt moet worden in verband met het beoordelen van medeleerlingen. Vrienden en vriendinnen zitten bij elkaar in de groep om te voorkomen dat ze elkaar moeten beoordelen en elkaar extra veel geld geven. De groepsamenstelling wordt zo kort mogelijk van tevoren bekend gemaakt om omkoperij te beperken. Als het enigszins mogelijk is, zetten we sprekers van gelijk niveau bij elkaar, zodat ook zwakkere sprekers een reële kans hebben op een bonus. Het beoordelen vraagt weinig tijd. Tijdens de spreekbeurt wordt een beoordelingsformulier ingevuld zoals bij een 'gewone' spreekbeurt ook gebeurt. Na afloop hoeft daar alleen de bonus nog in verwerkt te worden en klaar is Kees. Geen stapels correctiewerk dus!

Succesnummer

De pitch is een aansprekende opdracht die leerlingen veel vrijheid geeft binnen een duidelijke structuur. Met een beperkte tijdsinvestering wordt gewerkt aan verschillende elementen van de vakken Nederlands en literatuur. Natuurlijk is de opdracht met enkele kleine ingrepen ook te gebruiken voor de literatuurlessen Duits en Frans, maar vooral bij Engels zou het uitstekend inzetbaar kunnen zijn: in de voertaal van Hollywood is het misschien nog vanzelfsprekender over films praten. Hoe dan ook, de vorm van toetsing bij de pitch is 'anders dan anders', het verlevendigt het onderwijs en geeft leerlingen een serieuze rol in de beoordeling. Dit alles zorgt voor enthousiasme en een grote betrokkenheid en maakt onze pitch in elk geval een jaarlijks terugkerend succesnummer in het programma Nederlands. ■

Het materiaal is te downloaden in de leermiddelendatabase van de community Nederlands. Bezoek <http://digischool.kennisnet.nl/community_ne> en ga via 'Lesmateriaal' naar de leermiddelendatabase. Trefwoord: 'pitch'.